

מנין הראוי פוטר

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף נט עמוד א

אמר רבא: עשירי מאליו הוא קדוש. מנא ליה לרבא הא?
אילמא מהא דתניא: אין לי אלא שקרא שמו עשירי, לא קרא שמו עשירי מנין ת"ל עשירי
יחיה קדש מ"ט, ודלמא: עשירי הוא דלא קרייה, קדש קרייה
אלא מהא דתניא: קרא לתשיעי עשירי, ויצא העשירי ולא דבר, התשיעי נאכל במזמו
והעשירי מעשר. ודלמא שאני התם דאיברר ליה עשירי, אי נמי דאחוי עילויה!
אלא מהא, דתניא: קרא לתשיעי עשירי, ומת עשירי בדיר, תשיעי נאכל במזמו, וכולם
פטורין. מ"ט כולם פטורין לאו משום דקדש ליה עשירי ודלמא דאיפטרין במנין הראוי
דחאמר רבא: מנין הראוי פוטר!
אלא מהא, דתניא: קרא לתשיעי עשירי, ונשת"ר עשירי בדיר התשיעי נאכל במזמו,
והעשירי מעשר.

והנה הרמב"ם שכותב את הדין הזה. כותב כי אם מת העשירי. הרי אלו שייצאו פטורים
כי נפטרו במנין הראוי.

רמב"ם הלכות בכורות פרק ח הלכה ח

קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בדיר, התשיעי יאכל במזמו וזה שנשאר בדיר מעשר
אע"פ שלא יצא ולא ביררו שהעשירי מאליו נתקדש, מת העשירי בדיר התשיעי יאכל
במזמו וכל השמונה שייצאו ונמנו פטורין ואע"פ שלא נתקדש עשירי שלחן ליקרב אלא מת
קודם שייצא, שהמנין הראוי פוטר.

ושואל ה"לחם משנה¹. הגמ' אומרת שרבא מחדש. שאם הכניס 10 גדיים לדיר ויצאו
תשעה, הרי העשירי נתקדש מאליו ברגע שייצא העשירי.
מנסה הגמ' להוכיח את מקור דבריו מהמשנה האומרת שאם היו 10 גדיים ויצאו התשעה
והעשירי מת הרי כל אלו שייצאו נפטרו. ומכאן מוכח שהעשירי נתקדש אוטומטית לאחר
שיצא התשיעי. וממילא הם נחשבים מעושרים.
דוחה הגמ' את הראיה, אולי באמת העשירי לא נתקדש. אולם היוצאים כבר נפטרו במנין
הראוי שפוטר, שלומדים כל אשר יעבור ולא שכבר עבר.
אולם אחרי שהוכח לבסוף דינו של רבא שהעשירי מתקדש אוטומטית. הרי ברור שאם
ייצאו תשעה ואח"כ מת העשירי. הרי התשעה כבר מעושרים, ולא נפטרו כי מנין הראוי
פוטרם. אלא כי העשירי התקדש. והם מעושרים. ומה שהעשירי מת אח"כ אינו משנה.
ולמה כותב הרמב"ם כי נפטרו במנין הראוי, היה עליו לומר כי נפטרו כי הם מעושרים,
והעשירי התקדש מאליו.

¹ לחם משנה הלכות בכורות פרק ח הלכה ח

מת העשירי בדיר וכו' הראוי פוטר וכו'. קשה דלמה לי הך טעמא הא קי"ל דעשירי מאליו הוא
קדוש ולא הוצרכו בגמרא להך טעמא דברייתא דקרא לט' עשירי ומת עשירי בדיר אלא לדחות
דברי רבא דאמר עשירי מאליו קדוש אבל אכן דקי"ל כרבא לא צריכין לטעמא דפוטר מנין
הראוי:

זלחסביר את הדברים.

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף נח עמוד ב

יכול היו לו מאה ונטל עשרה, עשרה ונטל אחד, יכול יהיו מעושרין ת"ל: עשירי ואין זה עשירי, ר' יוסי ברי' יהודה אומר: מעשר. מאי טעמיה דר' יוסי ברי' יהודה סבר ליה כאבא אלעזר בן גומל, דתניא אבא אלעזר בן גומל אומר: "ונחשב לכם תרומתכם", בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, כשם שחתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, אף תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה, ומעשר קרייה רחמנא תרומה, דכתיב: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים לנחלה", ואיתקש מעשר בהמה למעשר דגן, מה מעשר דגן ניטל באומד ובמחשבה, אף מעשר בהמה ניטל באומד ובמחשבה.

יש מחלוקת בין חכמים לר' יוסי מה המהות של מעשר בהמה. ר' יוסי סובר שמהות מעשר בהמה כמעשר דגן שהוקשו אחד לשני, ולכן יכול ליטול אחד מעשרה למעשר, וכן יכול לעשר באומד. אולם חכמים סוברים שמעשר בהמה אינו כמעשר דגן, אין הטלאים טבל, הם מותרים באכילה ובמכירה גם לפני מעשר. המעשר אינו מתירם, אלא יש חובת הפרשה לקרבן מעשר בהמה של אחד מעשרה. ודרך הפרשת המעשר היא ע"י מגין שמונים אותם אחד אחד והעשירי הוא קדש. לא הפרשת העשירי מתירה אותם, שהרי הם מותרים גם לפני כן. אלא חובה על הבעלים להקדיש את העשירי לקרבן.

רבא מחדש שתמיד מה שפוטרו את הבעלים מלהפריש מעשר מטלאים שגולדו השנה, הוא ספירתם במגין לשם הפרשת העשירי למעשר, דהיינו מגין הראוי פוטר לא בגלל שהעשירי מתיר אותם, אלא שכבר עבר. דהיינו עצם העברה במגין זה פוטר אותו מחובת הפרשת העשירי לקרבן. ואילו העשירי מתקדש אוטומטי דהיינו לא כמעשר דגן, שהרי אם נטל אחד מהעשרה מטלאים למעשר לא עשה כלום. שונה דין מעשר בהמה מדין מעשר דגן. שדגן הוא טבל לפני המעשר ואילו המעשר מתיר, אבל בבהמה אין איסור אכילה עליהם, שהרי מותר לאוכלם ולמוכרם גם לפני מעשר. הם אינם טבל, אלא יש חיוב עליו להפריש העשירי לקרבן, ולכן לא הפרשת העשירי פוטרת אותם, אלא העשירי חלה עליו קדושה כאשר הוא מופרש כעשירי, ואילו האחרים משתחררים מחובת הפרשת מעשר כאשר נמנים במגין הראוי.

אומר רבא שאם היו לו עשרה מטלאים והכניסם לדיר ויצאו תשעה הרי העשירי מתקדש ביציאת התשיעי אם נותר לבד.

מביאה הגמ' ראייה כאשר העשירי מת ובכ"ז אלו שייצאו פטורים. מתרצת הגמ' שזה לא אומר כלום כי באמת לא העשירי שמתקדש פוטרם אלא עצם יציאתם פוטרת אותם. אבל אין זה ראייה שהעשירי מתקדש מאיליו, אילו לא היה מת. אלא ראייה מהמשנה האומרת שעשירי שנשתיר בדיר הוא מעשר למרות שלא יצא.

ולכן ברור למה אומר הרמב"ם שהשמונה נפטרו במגין הראוי, כי זוהי הסיבה תמיד שהיוצאים נפטרים, ולא הקדשת העשירי למעשר.